
DEKLARACIJA TREĆEG HRVATSKOG RURALNOG PARLAMENTA

20. - 23. svibnja 2019.

Vodice i Tisno

DEKLARACIJA

Okupljeni sudionici trećeg Hrvatskog ruralnog parlamenta – više od 300 sudionika iz svih krajeva Hrvatske – LAG-ovi i druge udruge koje se bave ruralnim razvojem, stručne i znanstvene organizacije, predstavnici ministarstava i državnih upravnih tijela, jedinice lokalne i regionalne samouprave, poduzetnici, poljoprivredni proizvođači, obrtnici i drugi dionici ruralnog razvoja te predstavnici Europske komisije i predstavnik Europskog gospodarskog i socijalnog odbora;

imajući u vidu probleme s kojima su suočena ruralna područja Hrvatske:

- demografsku neravnotežu, gubitak vitalnog dijela stanovništva, a posebno odljev mladih iz ruralnih područja,
- neravnomjernu razvijenost i razvojno zaostajanje ruralnog područja,
- neiskorištene potencijale ruralnih prostora, uključujući neobrađeno poljoprivredno zemljište i nekorištene nekretnine,
- prometnu izolaciju i nedostatak društvenih i drugih usluga i servisa,
- sve izraženije siromaštvo,
- gubljenje identiteta ruralnog područja;

ocjenjujući da ruralni razvoj nije sveobuhvatno i dovoljno kvalitetno pozicioniran u okviru gospodarskog i društvenog razvoja Hrvatske – u politikama, strategijama, programima i propisima;

konstatirajući da zaključci prethodnih Hrvatskih ruralnih parlamenata i dalje ostaju aktualni društveni problem, a posebno problemi:

- zapošljavanja mladih u ruralnom prostoru,
- neusklađenosti programa obrazovanja na svim razinama,
- neučinkovitosti poljoprivredne proizvodnje,
- neudruživanja poljoprivrednih proizvođača,
- neravnoteža koju donosi razvoj turizma,
- neučinkovitog korištenja energije,
- nedostatnog korištenja informacijskih i komunikacijskih tehnologija,
- nedostatka međusektorskih partnerstva i suradnje s akademskom zajednicom;

sagledavajući širi europski kontekst, a posebno izazove s kojima se suočavaju ruralni prostori koji su navedeni u zaključcima prethodnih Europskih ruralnih parlamenata, *Deklaraciji Cork 2.0* te *Deklaraciji iz Tartua o Europi 2020+*, kao i u *Rezoluciji Europskog parlamenta* o rješavanju posebnih potreba u ruralnim, planinskim i udaljenim područjima;

analizirajući lokalne probleme i potrebe u Hrvatskoj, posebno u odnosu na teme razvoja zajednice po načelima pristupa LEADER/CLLD, inovativnih pristupa u poljoprivredi, ruralnom turizmu, proizvodnji i distribucije hrane, razvoja društvenog poduzetništva, važnosti očuvanja baštine i identiteta ruralnog prostora te učenja na primjerima dobre prakse;

uvjereni da je suradnja dionika ruralne zajednice, suradnja s javnom upravom, gospodarskim sektorom, interdisciplinarna suradnja osobito s istraživačkom i znanstvenom zajednicom te suradnja na prijenosu iskustava, jedan od najvažnijih preduvjeta cjelovitog razvoja ruralnih područja;

ističu zalaganje za sljedeće ključne pomake:

- zaustavljanje i preokretanje sadašnjih općih silaznih trendova koji obilježavaju procese u ruralnim prostorima,
- osiguranje međusektorske suradnje i partnerstva u procesima odlučivanja na svim razinama,
- uvažavanje razlika u potrebama, stanju i razvojnim potencijalima svih dijelova hrvatskog prostora pri rješavanju pitanja ruralnog razvoja,
- osiguranje stalne pomoći i podrške za razvoj sposobnosti dionika ruralnog razvoja za aktivno uključivanje u procese osmišljavanja i provedbe lokalnih razvojnih planova i strategija;

ovom Deklaracijom upućuju poruke široj javnosti te donositeljima odluka na lokalnoj, nacionalnoj i europskoj razini izdvajajući sljedeće teme važne za razvoj ruralnih područja:

1. PAMETNO UPRAVLJANJE

Istraživanja, analize i izvješća ističu važnost unaprjeđenja sustava upravljanja lokalnim zajednicama, odnosno cilj je uključiti dionike s lokalnog područja u procese donošenja odluka čime se naglašava važnost pristupa odozdo prema gore jer svako ruralno područje ima svoja obilježja, potencijale, posebnosti i prepoznatljivosti i na njima treba graditi planiranje budućnosti. Također, uspostavljanjem lokalnih partnerstva te integralnog i višesektorskog pristupa pridonosi se ostvarivanju održivog ruralnog razvoja pri čemu važnu ulogu imaju i mlađe generacije načelnika i gradonačelnika te mladi na području lokalne zajednice koji inovativnim pristupom i inovativnim rješenjima upućuju na važnost suočavanja s različitim izazovima i načinima upravljanja – digitalizacija, informacijsko-komunikacijske tehnologije, višestruki izvori financiranja (javni proračun ima vrlo važnu ulogu u potpori ruralnim zajednicama, ali suočava se sa sve većim zahtjevima, a razlog tomu jest opće povećanje troškova života i poskupljenje troškova pružanja usluga), uključivanje javnosti u postupke donošenja odluka, transparentno upravljanje, umrežavanje i suradnja. Cilj je specifično ruralno područje učiniti ugodnim i prihvatljivim za život i rad njegova stanovništva.

2. OČUVANJE PRIRODE I OKOLIŠA

Razvoj ruralnog gospodarstva treba se odvijati bez štete za okoliš i prirodne izvore, odnosno ruralni razvoj treba se temeljiti na očuvanju, pažljivom korištenju resursa i uravnoteženom razvoju okolišnog, društvenog i gospodarskog kapitala. Polazeći od navedenog i razmišljajući o tome što se može učiniti u poljoprivrednoj proizvodnji kako bi se doprinijelo zaštiti okoliša i očuvanju bioraznolikosti, a da se ne ugrozi

opskrba hranom, istaknula se važnost Mjere 10 „Poljoprivreda, okoliš i klimatske promjene“ iz Programa ruralnog razvoja – kojom se potiču aktivnosti za smanjenje negativnog utjecaja poljoprivrede na prirodne resurse i bioraznolikost te pridonosi zaštiti okoliša. Briga za zaštitu okoliša ključna je komponenta održive poljoprivrede.

3. RESURSI NISU VJEĆNI

Ozbiljnost izazova s kojima su suočena ruralna područja traži sustavan pristup u kojem je potrebno snažnije poticati one oblike poslovanja koji se temelje na okolišnoj održivosti te pristup u kojem je važno sagledati tri aspekta održivog razvoja: ekonomski, ekološki i socijalni. Posebnu pažnju treba posvetiti trajnoj edukaciji i podizanju svijesti stanovnika o važnosti zaštite okoliša te o klimatskim promjenama što ima učinak na održiv gospodarski rast i budući razvoj određenog područja (umrežavanje, udruživanje i viša razina međusobnog uvažavanja potaknut će održivo upravljanje lokalnim resursima). Takva vrsta osviještenosti postaje učinkoviti mehanizam zaštite postojećih kvaliteta lokalne sredine i garancija budućeg skladnog razvoja. Okoliš je javno dobro, a poljoprivrednici, osim što su nezamjenjivi u proizvodnji hrane, upravljaju

najvažnijim prirodnim resursima – tlom, vodom i zrakom. Odnos poljoprivrede i okoliša je kompleksan, mnogi jedinstveni krajobrazи bogati biljnim i životinjskim svijetom su nastali zahvaljujući održavanju ekstenzivnih poljoprivrednih praksi i ovise upravo o navedenom načinu poljoprivrede. Cilj je voditi se konceptom pametnih sela koji podrazumijeva da sela budu katalizatori ruralnog razvoja, odnosno da seoske zajednice preuzmu inicijativu za pronalaženje praktičnih rješenja i da budu primjer i najbolje mjesto za aktivan doprinos smanjenju utjecaja klimatskih promjena i poticanju održivog razvoja. Vodeći se navedenim, cilj je na najvišim upravljačkim razinama osvijestiti koristi i potencijalne zelene i eko-socijalne ekonomije, stvaranje održivih zajedница i zadržavanja mladih u ruralnom prostoru te u nove razvojne strategije i programe uključiti principe i modele zelene ekonomije.

4. DIGITALNA SELA

Polazeći od činjenice da postoji digitalni jaz koji se događa u ruralnim područjima te da je potrebno ulaganje u digitalne infrastrukture, znanja i vještine u udaljenijim područjima, ističe se potreba za time da se sela učine 'pametnim', odnosno da se zahvaljujući modernim tehnologijama stvori okruženje koje će stanovnicima ruralnih područja dati iste mogućnosti kakve imaju stanovnici urbanih sredina kada je riječ o gospodarstvu, društvu, obrazovanju, zdravstvu. Cilj je da se kvaliteta života u ruralnim područjima izjednači s načinom života u gradovima kako bi se došlo do bolje preraspodjele stanovništva u Europi. Stvaranjem primjenjivog i društveno korisnog modela kojim bi se pomoglo u uzdržavanju, obnavljanju i razvoju zajednica u ruralnim područjima, može se poboljšati kvaliteta života i zapošljavanje što je usko povezano s obrazovanjem, unaprjeđenjem, jedinstvenim digitalnim tržištem, urbano-ruralnim poveznicama, biogospodarstvom, inovacijama i preciznom poljoprivredom čime se stvaraju nove poslovne mogućnosti, zadržavaju osnovne usluge i izbjegava depopulacija. Istim se primjena digitalnih rješenja koja bi povećala produktivnost svih gospodarskih grana kojima se ruralno stanovništvo bavi, a isto bi dovelo do racionalnijeg korištenja prirodnih dobara i kemijskih sredstava u poljoprivredi te bi se time pozitivno utjecalo na održivi razvoj i zaštitu okoliša, kao i na atraktivnost sela. Preporuka je da se za novo financijsko razdoblje pripreme programi koji će uvrstiti digitalizaciju kao jedan od prioriteta za naša sela te tako osigurati da se kroz EU fondove i državni proračun omoguće sredstva za provedbu projekata digitalizacije sela.

DIGITALNA SELA

**PROMETNA
(NE)POVEZANOST**

RURALNI BIZNIS

5. PROMETNA (NE)POVEZANOST

Jedan od važnijih uzroka depopulacije ruralnih područja je pitanje (ne)dostupnosti osnovnih usluga – od infrastrukturnih usluga, do sadržaja kao što su obrazovanje i zdravstvena zaštita, ali i trgovina, usluge, kultura. Ovaj tip usluga tradicionalno su nudili mali i srednji gradovi koji su činili prostornu mrežu u ruralnom prostoru, ali i oni se danas suočavaju s brojnim izazovima, gube privlačnost za gospodarske aktivnosti i gube svoje tradicionalne funkcije. Problem prometne izolacije, osobito u obliku nedostatka kvalitetnog javnog prijevoza u ruralnom području, odražava se na dostupnost osnovnih usluga za ruralno stanovništvo, osobito za ranjive skupine kao što su siromašni i stariji stanovnici. Uz razvoj osnovne tehničke infrastrukture u ruralnim područjima potrebno je više raditi na jačanju urbano-ruralnih veza i paralelno s razvojem sadržaja u malim razvojnim centrima raditi i na razvoju javnog prijevoza koji osigurava dostupnost takvih usluga. Loša prometna povezanost veliki je izazov, a u slučajevima povlačenja privatnog sektora preporučuje se zajedničko korištenje prijevoza te autobusi, automobili i brodovi u vlasništvu zajednice.

6. RURALNI BIZNIS – OD POLJOPRIVREDNIKA DO PODUZETNIKA

Lokalne zajednice mogu biti pokretači promjena, ali i njih obilježavaju pojedinačni interesi, nedostatak stvarne motivacije za promjene te nedostatak spremnosti na suradnju. Potrebno je razvijati svijest o važnosti veće participacije šire zajednice u donošenju odluka, kod donositelja odluka i među građanima koje je potrebno animirati i potaknuti na participaciju. U osiromašenim ruralnim sredinama nove kreativne ideje i pristupi te inovativne poduzetničke inicijative zavrjeđuju posebnu pozornost. U nedovoljno reguliranim uvjetima tržišnog gospodarstva devijacije u odnosu prema radu, okolišu i načelima društveno odgovornog poslovanja, dovele su do općeg nepovjerenja u poduzetničke inicijative, ali i općenitog nepovjerenja u institucije. To je povjerenje potrebno ponovno graditi, ali i ugraditi mehanizme kontrole u zakonodavne okvire. Vodeći računa o političkim preporukama, mišljenjima te dokumentima kojima se najavljuje niz inicijativa i mjera (*Potpore ulaganju u pokretanje nepoljoprivrednih djelatnosti u ruralnom području; Ulaganja u razvoj nepoljoprivrednih djelatnosti u ruralnim područjima; Temeljne usluge i obnova sela u ruralnim područjima*) u okviru ruralnog razvoja, ističe se potreba za poticanjem onih oblika poslovanja koji su temeljeni na načelima društvene, okolišne i gospodarske održivosti te koji stvaraju nove dodane vrijednosti za zajednicu, otvaraju nova radna mjesta i koji su prihvatljivi za okoliš.

7. PREDNOSTI ZAJEDNIČKOG TRŽIŠTA I UDRUŽIVANJE

Zajedničko tržište jedno je od najvećih dostignuća Europske unije, a stvorilo je uvjete i mogućnosti za širenje ekonomije tvrtki u međunarodne lancе i za jačanje globalne konkurentnosti europskih tvrtki. Međutim, ono svoj puni potencijal nije još ostvarilo. Europsko tržište treba se više okrenuti svijetu, a svijet se treba okrenuti europskom tržištu. Današnje poslovno okruženje karakteriziraju složene međuvisnosti i kompleksni sustavi suradnje i povezivanja kako bi se zajedničkim naporima ostvarilo više. Često to nije samo pitanje ostvarivanja dodane vrijednosti već pukog opstanka na sve zahtjevnijem tržištu. Paralelno s jačanjem poduzetništva treba raditi na međusobnom povezivanju i umrežavanju što podrazumijeva inicijative kao što su udruživanje u zadruge i poslovna udruženja, nove pristupe horizontalne i vertikalne integracije lanaca opskrbe, uključivo i kratke lance opskrbe hranom te sektorsko specijaliziranje. Prijenos znanja, učenje na primjerima dobre prakse, ulaganje u suradnju te prepoznavanje razvojnih potencijala područja važni su elementi ovog oblika suradnje u čemu aktivniju ulogu mogu imati lokalne akcijske grupe, javne institucije i razvojne agencije u suradnji sa stručnjacima koji posjeduju specifična znanja.

UMREŽAVANJE

UDRUŽIVANJE

VIŠA RAZINA

MEĐUSOBNOG

UVAŽAVANJA

8. OSTANAK U RURALNIM PODRUČJIMA

Mladi odlaze iz ruralnih područja kako bi se osposobljavali, obrazovali ili živjeli u gradovima. Bez održavanja radnih mesta u ruralnim područjima, teško ih je privući natrag u ruralne zajednice. Predstavničke organizacije mladih trebalo bi podupirati kako bi ih se potaknulo na sudjelovanje u upravljanju i donošenju odluka u različitim segmentima društvenog života. Kako bi mlade osobe i obitelji s djecom ostale u ruralnim zajednicama ili se u njih vratile, ključno je omogućiti stavljanje na raspolaganje prilagođenih mjera za zapošljavanje, škole i skrb za djecu kao i cjenovno pristupačno stanovanje u ruralnim područjima. Važno je naglasiti kako ipak u mnogim selima i malim gradovima postoje dokazi dobre prakse koji su dovoljni da bi se zadržao optimizam kad je u pitanju održiva budućnost u mnogim ruralnim naseljima. Takva naselja mogu biti katalizatori sveobuhvatnije revitalizacije i održivog razvoja ruralnih krajeva. Međutim, taj optimizam ovisi o održivim sveobuhvatnih naporima koji obuhvaćaju ljude i finansijska sredstva na svim razinama vlasti te u privatnom, javnom i civilnom sektoru.

PRIMJERI DOBRE PRAKSE

RIJEŠITI PROBLEM DEPOPULACIJE I NESTANKA RURALNIH PODRUČJA

9. GLOBALNI CILJEVI ODRŽIVOG RAZVOJA I RURALNI PROSTOR

Program održivog razvoja do 2030. sadrži 17 Globalnih

ciljeva održivog razvoja i 169 podciljeva, od kojih su mnogi vezani upravo za ruralna područja te proizvodnju hrane kao jednog od najvećih zagađivača okoliša i aktivnost s izravnim utjecajem na klimatske promjene. Važno je da zajednice preuzmu inicijativu za pronaalaženje praktičnih rješenja za izazove 21. stoljeća i da stvore nove prilike te da se investira u ljude i njihove ideje i pomogne u izgradnji infrastrukture i potrebnih kapaciteta. Cilj je ostvariti zajedničke napore u borbi s

problemima depopulacije i nestanka ruralnih područja, zajedno pronaći odgovore na demografske izazove, zajedno izgraditi Europu jednakih mogućnosti i životnog standarda svih građana. Za postizanje ciljeva zaduženi su svi, od nacionalnih, regionalnih i lokalnih vlasti do lokalnih zajednica, poslovnog sektora, organizacija civilnog društva i pojedinaca. Stoga je potrebno educirati sve o ciljevima, njihovoj povezanosti te poticati na zajedničku provedbu. Treba učiti i iz primjera dobre prakse, povezivati se, umrežavati i surađivati. Treba graditi i jake institucije koje će podržati uključivanje ciljeva u ruralne politike i njihovu provedbu.

Izvor: TZ Rogoznica

10. RESURSI LOKALNE RIBARSKE ZAJEDNICE

Vodeći se Zajedničkom ribarstvenom politikom važno je istaknuti i osigurati da aktivnosti ribarstva i akvakulture doprinose dugoročnim, održivim uvjetima koji se odnose na okoliš i koji su potrebni za gospodarski i društveni razvoj. Ciljevi su doprinijeti povećanoj produktivnosti, primjerenoj životnom standardu u sektoru ribarstva, odgovornom upravljanju resursima i stabilnom tržištu kroz kontinuiranu dostupnost proizvoda ribarstva. Za ostvarenje ciljeva potrebno je stalno poticati i educirati ribare o prednostima udruživanja u organizacije kao što su ribarska zadruga, organizacija potrošača ili udružna. Kroz proces dodane vrijednosti primarnim proizvodima iz ulova (na primjer, sortiranje, pakiranje, prerada, oznaka porijekla, prezentacija na tržištu) omogućiti će se povećanje cijene proizvodima ribarstva i olakšati izlazak te konkurentnost na

zajedničkom EU tržištu. Vodeći računa o karakteristikama i mogućnostima koje pružaju resursi ribarskog područja, potrebno je stvoriti prepoznatljiv brend koji će potrošačima omogućiti gastronomski doživljaj – sunce i more nisu jedini turistički proizvodi, a stalnim umrežavanjem i širenjem suradnje, razmjenom iskustava i primjera dobre prakse, omogućava se okolišni i gospodarski održivi te društveno odgovoran razvoj. Tradicija i očuvanje lokalnog identiteta proizlaze iz prirodne i kulturne baštine te skladnog i očuvanog okoliša. Vodeći računa o navedenom, važno je naglasiti potrebu za stalnim jačanjem osviještenosti što postaje učinkoviti mehanizam zaštite postojećih kvaliteta lokalne sredine i garancija budućeg skladnog razvoja.

Smart villages - our future!

Deklaracija usvojena na završnoj sjednici trećeg Hrvatskog ruralnog parlamenta.

Tisno, 23. svibnja 2019.